

BISERICA și ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungaria : Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate : Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR :</p> <p>Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunii „BISERICA și ȘCOALA” Ear banii de prenumerațiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
---	--	---

Nr. 136/1904.

Circular*)

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale de sub iurisdicțiunea Consistorului gr.-or. român din Arad.

Revista „**Biserica și Școala**” din Arad a fost decretată prin conclud al Sinodului eparhial ca organ oficial al diecesei. În urma acestui conclud fiecare oficiu, precum și fie-care funcționar al acestei diecese este obligat a se îngriji, ca să iee cunoștință despre cele publicate în organul oficial, abonându-l fie din resursele sale proprii, fie în contul oficiului respectiv. Drept aceea pe viitor toate circularele consistoriale se vor aduce la cunoștința organelor noastre inferioare numai prin mijlocirea revistei „**Biserica și Școala**”, tipărindu-se acolo. Aducem aceasta la cunoștința preoțimei și învățătorimei noastre, precum și la cunoștința tuturor corporațiilor protopresbiterale și parohiale, spre știre și conformare, cu observarea, că necunoștința circularelor, ce se vor publica de acum înainte numai prin „**Biserica și Școala**”, nu se va putea considera ca scuză pentru urmări.

Toți preoții și învățătorii nostri confesionali, precum și președinții comitetelor parohiale și prim-epitropii vor subscrie reversul aci alăturat despre aceea, că au luat cunoștință de această dispozițiune a noastră, cari reverse oficiile parohiale pe calea sa le vor subșterne aici.

Arad, 11/24 Ianuarie 1904.

Joan J. Rapp,
Episcopul Aradului.

*) Acest circular s'a trimis direct tuturor oficiilor protopresbiterale și parohiale din eparchia Aradului.

Avis cetitorilor!

Servind culturii religioase-morale, credinței mântuitoare și învățături, înaltătoarei științe, apare »**Biserica și Școala**», organ al diecesei noastre gr.-or. rom. a Aradului.

Pentru a-și îndeplini misiunea înaltă însă, e de trebuință ca să fie cetită, de un număr cât mai mare de credincioși fii ai bisericii noastre.

De aceea facem apel la toți aceia cari au primit Nr. 1 și 2, din anul acesta, al XXVIII-lea al existenței »**Bisericii și Școlii**» să îndemne pe toți aceia, cari se interesează de cauzele noastre bisericești-școlare și doresc o lectură instructivă, să aboneze acest ziar.

Abonamentul pe un an întreg costă 10 cor. — fil.
Pe 1/2 an 5 „ — „
Pe 1/4 an 2 cor. — fil.

Administrațiunea.

Iarna.

I.

Suntem în anutimpul când mai puțin are de lucru țeranul nostru, dar totodată și mai puțin câștig.

Nu ne-ar umple însă de îngrijorare peste măsură această singură împrejurarea, dacă în acest anutimp țeranul nostru nu ar merge cu pași repezi în defavorul său și mai departe, la pierderea vremii fără folos și îndatorirea sa, în contul muncii din viitor, pentru ași putea susține viața.

Dar și mai adîncă mahnire ne cuprinde, când vedem, că în aceste împrejurări, îndatorările în mare parte se fac pentru lucruri fără folos, ba stricăcioasă chiar, — pentru cărcimă.

Din lipsa de ocupație, din cauză de »vreme lungă,« țeranul își vinde înainte munca, într-o

formă sau alta, apoi stând cu mintea și sufletul nepreocupate de îndatoririle vieții, deschide inima sa la fel de fel de tentațiuni, provocări și ispite înșelătoare, propagate de șarlatani de profesiune.

Lipsa de cultură a sufletului și minții, izolarea și crâșmă, senzaționalele »acțiuni« de ale socialiștilor, cari fac întruniri într'una pentru »mântuirea poporului,« sau mai adevărat zis, pentru zăpăcirea trezviei oamenilor, sunt tot atâtea momente ruinătoare a poporului, care peste iarnă n'are de lucru.

O adevărată oroare ne cuprinde, când stăm să reflectăm asupra recentelor mișcări ce a provocat în popor tulburarea așa zișilor »socialiști,« cari numai pacoste au adus pe capul acelor comune cari încrezutu-s'au lor, acelor »vînturățară,« cari propovăduiesc: să nu creadă în biserică și se nu să supună legilor țării, oamenii pacinici până acum.

Cine a câștigat pe urma »socialiștilor?« Au câștigat, cei-ce au luat de bani buni minciunile lor: armată în spinare. Au câștigat compromiterea existenței școalei; au câștigat primejduirea bisericeii, — în schimbul umilirei, îngreunării soartei și vieții lor, — săvîrșind totodată cumplit păcat față de Dumnezeu, — căci însuși Mântuitorul a propovăduit: »Dați Cesarului, ce este al Cesarului...»

Dar lipsa de preocupățiuni sănătoase și prin urmare de gânduri bune, poartă deschis-au și altor primejdii în mijlocul poporului.

Oameni fără învățatură și fără priceperea întocmirilor pămîntești și cu atât mai puțin a cuvintelor divine, pe cari se bazează întreagă societatea și întocmirile ei, — cetînd și răsцитînd, talmăcind și răstălmăcind sfintele scripturi, smintindu-se la cap, din prea multa cetire a lucrurilor prea înalte pentru priceperea lor, de-odată închipuitu-și-au că ei pricep cu desăvîrșire cuprinsul Legii, că ei mai luminați sunt decât Apostolii, sfinții Părinți și Soboarele. Și nimic e astăzi ceea ce biserică adevărată și dreptmăritoare învață, — căci ei, nenorociții — buni de casa de sănătate — ei sunt »adevărul.«

Și uimiți de citațiunile și recitațiunile fără rost, căți slabi de inger, cari nu se simțeau tot atât de dastoinici de a recita, dar nici desul de tari în credința lor, și mai puțin pricepând divinitatea credinței noastre, care de aproape două mii de ani ne-a ținut și întărit neamul, — cad în mrejele fanaticului ignorant, care se mărturisește pe sine de »apostol al pocăitismului.«

Vremea lungă, lipsa de ocupație productivă, deschid poarta intrării acestor păcate, a pocăitismului și socialismului în mijlocul poporului nostru.

Pentru remediarea acestor plage se cere o muncă, o muncă serioasă și conștientă, în prima

linie a factorilor chemați să fie conducătorii poporului!

Despre această muncă vom vorbi în numărul viitor.

Un memoriu

al lui

Moise Nicoară

de

Sever Secula.

Moise Nicoară

și timpul său.

Înainte de moartea sa (1790) împăratul Iosif II. își retrage toate ordonanțele de reformă liberală,¹⁾ pentru a nu îngreuna situația urmașului său (Leopold II), care avea să dea pept, la urcarea sa pe tron, cu nobilimea maghiară, îndîrjită și gata de a ridica arma pentru prerogativele sale feudale.

Mintea și energia nobilului Împărat n'au putut să cucerească în Ungaria pat cald ideilor sale, căci pe-când în față avea nobilimea mândră și gata de a se asvirli în brațele Turcului, pentru a nu scăpa din mână dominațiunea feudală, milioanele desmoșteniților și inculților nu puteau să-i fie de nici un ajutor, pentru a sdrobi feudalismul.

Leopold II. se împacă cu staturile și ordi-nile și se încoronează chiar de rege.

În astfel de împrejurări, era natural, ca peste văpaia câștigatelor drepturi ale iobagilor, deci și ale românilor, să se aștearnă un gros strat de cenușă; și multă vreme trece, până să mai întălnim o scăpărare a schinteii vieții politice românești, în comitatul Aradului.

Dar școalele au rămas în ființă!

Școalele luminează mințile. Se înmulțesc cărturarii români, căci avem școale. Se înmulțesc preoții români; căci masa mare a poporului ortodox e română, ear' biserică trebuie să țină cont de necesitățile sufletești ale credincioșilor. Dar nici nu e cu puțință ca Sârbii să furnizeze preoți sârbi pentru trebuințele întregului popor ortodox din țară.

Și sosește și vremea, de preoții nostri nu toți trec prin umilința școalelor teologice sârbești, ci se pregătesc în Arad. Ies din preparandia din Arad și învățători, și preoți.

Ear când Împăratul a decretat înființarea preparandiei noastre din Arad²⁾ a cărei necesitate era adînc

¹⁾ Cu excepțiunea ordinațiunei urbariale și de toleranță religioasă.

²⁾ Primii profesori au fost: Dimitrie Țichindeal, Ioan Mihut, Iosif Iorgovici și Constantin Diaconovici-Loga. (Vezi Disertația: Din trecutul preparandiei noastre, de Nicolae Cristea în „Biserica și Școala“ a. XXVII. Nr. 38).

simțită pentru poporul românesc, a făcut poporul nostru cu milă împărătească acest dar, ca răsplata a jertfelor de sânge aduse de acest popor, pe altarul patriei, în războaiele cu Franța, dintre anii 1793—1815. Pentru-că în zilele grele, în luptele grozave cu Marele Napoleon, Românii din aceste părți dat-au mare tribut, contribuind fie-care preot cu câte un ostaș pentru Împăratul. Insuși episcopul românilor, sârbul Avacumovici al Aradului, dă din averea sa proprie în acel scop 5 mii de floreni.

Afară de aceasta se formează legiuni de voluntari, — și merg românii la bătăie pentru Împăratul... ear pe urma sângelui vărsat se ridică Templul Minervei române, în Arad: preparandia gr.-or. română.

Un număr de tineri români frecventează și școalele mai înalte. Și dacă viața politică proprie românească încă nu se poate întemeia, pleiada de cărturari ce se formează va căuta alt teren de validitate, pentru principiile moderne și idealurile sale.

Preoțimea nu se mai poate serbisa, căci își face învățătura în limba română și apoi ceștește — calendarul dela Buda... și simte la fel cu acel popor, din mijlocul căruia a eșit, căruia îi este păstor și care străin vede în capul bisericii sale.

Conștiința națională și mândria romanității încălzesc sufletele generației ce se ridică. Și începe, nu mai mult tânguirea contra și nemulțumirea de ierarhia bisericească străină, ci lupta începe, pentru o viață bisericească națională.

Din acea pleiadă de cărturari, ce se ridică dintre românii »ungureni« cu începutul veacului »luminilor,« face parte *Moise Nicoară*.¹⁾

¹⁾ Născut la 17 Ian. 1784 în Giula (comit. Bichiș), din părinți nobili și bogați, își face studiile secundare în Orade, Timișoara, Budapesta și termină dreptul la academia din Pojon. La 8 August e numit scriitor la Tribunalul din Bichiș. La 10 Iulie 1809 e locotenent de voluntari români, constituit în cete militare pentru a lupta în războaiele contra lui Napoleon cel Mare. La 3 Martie 1810 e recomandat de comitatul Bichiș, să fie trecut la regimentul regulat de husari. Nesatisfăcându-se acestei pretenșii Nicoară își părăsește cariera și pleacă în străinătate (Vulcan: Panteonul român); după altfel, ar fi fost angajat de instructor de limba română a moștenitorului tronului Ferdinand; — și se întoarce în patrie abea la 1814, ca la 1815 să plece din nou la Viena, cu memorandumul pentru câștigarea unui episcop român în Arad. Intors dela Viena, desilusionat și moralicește zdrobit, ne apărât de prietenii și asaltat de dușmanii, după un acut conflict avut cu reprezentanții sârbi puternic pe atunci în congregația comitatului Arad (comunicat de I. Moldovan, veteran pensionist în Comlăuș), el e tirat în închisoare întâi în Arad, apoi în Giula, deși înainte de a fi închis, la 19 Septembrie 1819 fusese declarat de nebun. Eșind din închisoare, după un incident cu urmări fatale, avut cu un ofițer sârb într-un local public din Arad, el părăsește țara, trece în România, în anul 1825. Acolo a fost mai mult vreme director de școale în București (Vezi: Dr. P. Pipoș, Date din istoria școalelor române, Arad 1903). Se zice că Nicoară ar fi jucat în noua sa patrie română și un rol politic însemnat; că a fost trimis la Curtea din Petersburg din partea principatului Munteniei. De altfel e ușor de închipuit, că, petrecând dînsul în principatul român între anii 1825—1861, care timp este bogat în mari evenimente, nu s'a putut sustrage aceloră; cu firea și temperamentul său și fiind totodată om cult, vorbind 4 limbi europene, putea fi folosibil în misiuni, în dezvoltarea marilor evenimente din care s'a născut România modernă. La 1 Octombrie 1861 M. N. a reposat în București.

Om de-o energie rară, și de o consecvență de fer, Moise Nicoară se pune în serviciul causei poporului său român și duce o luptă ideală »pentru întemeierea drepturilor ce se cuvin unui neam, limbi, culturii și cinstei sale.«

*

După moartea episcopului Aradului, P. Avacumovici, întâmplată în anul 1815, Românii din părțile aradane petiționează la Împăratul Francisc I, să le dea episcop din sângele lor.¹⁾ Cu petiția, sau memorandumul,²⁾ e trimis Moise Nicoară la Viena, unde petrece aproape 3 ani³⁾ bătăind pe la toate ușile, mișcând toate pietrile și expunând plângerile și dorințele Românilor.

Dar Împăratul prea era ocupat pe atunci cu războaiele mari și cu pacificarea Europei. Și apoi nu dăduse el oare destul Românilor, prin înființarea preparandiei din Arad?

În tot cazul nu va fi lipsit nici contrabalanța capilor bisericești sârbi, cari mai ușor se puteau apropia și puteau influența la Curte prin »cancelaria ilyrică« a lor, decât Moise Nicoară; și astfel, după atâta trudă, atâta luptă, câtă a dus Moise Nicoară pentru câștigarea unui episcop român în scaunul vacant al Aradului, la 15 Septembrie 1815 e numit administrator episcopesc sârbul Anton Brancovici, ear în urmă Iosif Putnic, episcop al Verșetului.

Când se întoarce dela Viena Moise Nicoară, văzând că zădarnice i-au fost ostenele, zadarnică jertfa și munca, o adîncă mâhnire îl cuprinde. Însă nu numai lipsa de succes al misiunii sale îl amărăște, ci mai ales îl revoltă condițiunile, împrejurările pe cari le găsește acasă.

Amicii săi, dela cari a primit însărcinarea de a merge la Viena și cu cari împreună lucrase și pusese la cale cererea de episcop român, s'au schimbat față cu dînsul. Amicii săi au devenit oportuniști, au părăsit drumul drept spre ideal; ei pactează cu administratorul Putnic, abandonând lupta mare.

Ei uită marele ideal, și stau de vorbă cu administratorul sârb, — care la 1822 deschide teologia română din Arad.⁴⁾

În fruntea oportuniștilor, a pactiștilor cu Sârbii, pare a fi fost, dintre foștii amici ai lui M. Nicoară, învățătul profesor, Constantin Diaconovici-Loga, ale cărui idei despre limbă și ortografie chiar, precum și tendințele lui culturale, Nicoară le desaproabă.

Intrată însă pe panta cuceririlor cu țirăita, de-o parte, și a cedării una câte una, la extremă nevoie, de altă parte, — frământarea dintre

¹⁾ Dr. Márki: Op. cit. 741.

²⁾ Afirmative acel memoriu (»de 100 coale« redactat de M. Nicoară) l-ar fi aflat în Arhivul Burgului din Viena și l-ar fi utilizat Șaguna.

³⁾ Vezi: Memoriu.

⁴⁾ Primiți profesori sunt Gavriil Raț și Gavriil Giulan.

români și sârbi, în chestia bisericească, ia cursul unei dezvoltări mai line.

Nu poate însă Moise Nicoară, acel spirit neastâmpărat, și viu aprins de dragostea de neam, nu poate acel om, care și-a jertfit aproape întreaga avere, umblând după dreptate și drepturi pentru Români, zadarnic, nu putea cel bruscat și insultat, de Sârbi, pe drum la comitat, și pretutindeni, nu putea Moise Nicoară să intre în hora »pactiștilor,« — ci el își merge fatal înainte drumul, singur, împlinind rolul unui erou de tragedie.

»Din codru rupi o rămurea

»Ce-i pasă codrului de ea?...

*

După-ce dela anul 1814 până la 1829 episcopia Aradului e condusă la administratori, abea în acest din urmă an capătă episcop titular, în persoana archimandritului mănăstirei Bezdinului, Nestor Iovanovici, român de origine. Noul episcop însă e om bătrân și la 1830 deja moare. Dela 1830—1835 scaunul episcopesc rămâne din nou vacant, — și abea la această dată din urmă, după-ce propaganda unită cucerise vre-o 14 comune din diecesă, e numit episcop Gherasim Gavriil Raț, profesorul dela teologie. Gherasim Raț, îndată după urcarea sa pe tronul arhieresc, scoate limba slavonă din biserică și introduce limba română în serviciul divin.

O frumoasă pleiadă de inteligenți¹⁾ români se formează în jurul episcopiei românești a Aradului; și acei inteligenți, nu numai în biserică, ci și în viața comitatului, peste tot în viața publică, încep să se valideze, afirmându-se printr'înșii românismul.

Cât privește hegemonia bisericeii sârbești, — zilele îi sunt numărate.

În luna Maiu, 1848, intrunindu-se delegații români ai diecesei Aradului, protestează solemn contra patriarhului Raiacici, pentru-că s'a intitulat pe sine de cap al întregii obște ortodoxe din Ungaria.

La Sinodul diecesei Aradului, convocat și ținut în zilele de 17—19 Martie 1849²⁾ la Chișineu, Românii se declară pentru autonomie, pe care vor avea să o ceară. Episcopului Gherasim Raț i se dă cu aceasta ocaziune vot de blam, pentru lipsa de destoinicie la conducerea diecesei și afacerilor bisericești, și el părăsește Sinodul, a cărui conducere o ia protopopul Chirilovici (Chirilescu) ear funcțiunea de notar o îndeplinește George Popa.³⁾

¹⁾ Vezi: C. Gurban, Ne rărîm — sau ne întărim? (»Biserica și Școala« XXVI. I.)

²⁾ Actele acestui foarte interesant Sinod se păstrează în Arhivul Consistorului din Arad.

³⁾ Vezi câteva date biografice în capitolul următor.

Bătrânul episcop Raț moare la 1850. Dela aceasta dată până la 1853 scaunul episcopesc nu se îndeplinește. Ca administrator episcopesc funcționează învățatul și entusiastul român Patrichie Popescu, dela care a rămas diecesei Aradului și o fundațiune.

La 1853 e numit episcop al Aradului sârbul (earăși!) Procopie Ivacicovici. Dar acest »sârb,« cu drept cuvânt poate fi numit un »păstor« bun al românilor ungureni, din timpul acela.

Ivacicovici este un om eminent al bisericeii, iubește biserică și împodobirea ei; sub el se ridică actuala noastră catedrală din Arad.

În ce privește conducerea afacerilor diecesei, are deplină confiență în pleiada de români pe cari i-a găsit la și în jurul Consistorului. »Io miș face cum ziceți voi, fiilor«; ori »miș faceți voi cum știți că e bine,« — aceste expresiuni tipice, ale sale, caracterizează îndeajuns condițiunile de viață a diecesei Aradului, pe timpul când marele Șaguna luase drumul, bătut deja de Moise Nicoară, — dar pe care dinsul îl va face cu deplin succes.

La 1860 se ține congresul bisericesc român-sârb la Carlovitz, pentru separarea celor două biserici.

La 24 Decembre 1864 se decretează desfacerea în două părți a bisericeii ortodoxe, ear în articolul de lege IX din anul 1868 se sancționează instituirea Mitropoliei gr.-or. române din Transilvania și Ungaria, la a cărei cărmă stă Andrei Baron de Șaguna, marele mitropolit.

*

Moise Nicoară nu ajunge să vadă întemeiată noua mitropolie, ceea-ce de ar fi ajuns, poate că-și lăpăda grija ce-și face la 1850²⁾ pentru separarea deplină a bisericeii române de cea sârbă.

A văzut însă întrupat, la 1835, idealul pentru care luptând el la 1815, a perdut avere, carieră, prietenii și țara... a văzut episcop român în Arad, în persoana, lui prea puțin simpativului Raț, dar în fine, vîzură ochii lui sufletești episcop român, încunjurat de sfinții români, cari nu vor mai scăpa cărma bisericeii din mână. Și la albele sale bătrânețe, departe de ai săi, cu sufletul încărcat de podoaba experienței și înțelepciunii, cu dragoste și viu interes urmărește rostul vieții și soarta celor de cari s'a îndepărtat, din anii bărbăției viguroase.

Și s'a săvîrșit Moise Nicoară înstrăinat; și a ajuns aproape-uitat, în zilele noastre — cu excepția bătrânei generații. Dar dacă răsplața după fapte și dreptatea după cuviință, nu totde-una se dau oamenilor în viață, trebuie să le dea și le va da aleșilor istoria, cinstea și amintirea cuvenită.

²⁾ Vezi: Memoriu.

În lumina istorică ne-am încercat a pune aci pe Moise Nicoară, românul verde și luptătorul ideal, — a cărui nume trebuie să ne umple inimile de pioasă aducere aminte.

(Va urma.)

Organizația noastră intelectuală, religioasă fizică și materială

(Tratat citit în adunarea Reuniunii învățătoarești, ținută în Sân-Miclăușul-Mare la 7 Septembrie 1903.

(Urmare.)

Învățământul religiunii trebuie reformat și în școalele noastre, căci fiind dogmele religiunii scrise în o limbă grea de înțeles, micuții elevi puțin înțeleg din textul aceloră. Eată pentru cari considerațiuni, lumea pedagogică a reformat învățământul religiunii, predându-l prin istorioare cuprinse cu înlesnire de mintea fragedă a elevilor.

Insuși divinul Mântuitor prescrie metoda cea mai rațională a divinelor sale învățături, prin pilde și asemănări. Numai astfel a fost înțeles cu ușurință, de popoarele în mijlocul cărora a binevestit.

Faptul și materia trebuie să corăspundă referințelor actuale, dacă voim ca elevii să cunoască principiile adevăratei morale.

În noul testament, să-l prezentăm pe divinul învățător, ca pe cel mai perfect tip al moralei și virtuții.

Prin narațiuni și exemple să tindem :

- a) a însușești pe elevi pentru continuă lucrare ;
- b) a-i deprinde la ordine și esactitate, în toate acțiunile vieții lor ;
- c) să pretindem dela ei bunacuviință, față de toți semenii ;
- d) să deșteptăm în el simțul de rușine, căci elevul care nu roșește în fața greșelii sale, nu va cugeta nici când la îndreptarea sa ;
- e) recunoștința și bunacuviința să fie sădite adinc în inima elevului ;
- f) prima și cea mai severă poruncă a elevului să fie, ascultarea și supunerea față de mai marii săi ;
- g) să combatem prin exemple și cuvinte lăcomia prezentându-o de ceea ce este în realitate, isvorul tuturor răutăților ;
- h) să combatem nestatornicia și ușurința, cari denotă lipsa de caracter în fie-care om ;
- i) să prezentăm lenea în cele mai triste colori ;
- l) să combatem în tot timpul invidia, egoismul, ura, minciuna și peste tot viciile și scăderile.

În resumat, să sădim adinc în inimile elevilor noștri cele trei virtuți creștine : credința, iubirea și nădejdea.

Preoți ai bisericei ! Către voi îmi îndrept rugărea, fiți la înălțimea chemărei voastre în aste zile de

grea cumpănă pentru biserica străbunilor noștri, sădiți în inimile voastre sacra datorință, de a vesti în școală tinerimei cuvântul lui Dumnezeu.

Nu în ordonanțe, ci în inima Domniilor Voastre, să fie scrisă aceasta datorință !

Faceți biserica școala poporului, și o veți umplea de creștini, ținând strâns poporul lângă biserică.

Timpii de aur, când poporul se ținea legat de biserică, numai prin influența binefăcătoare a cultului Dumnezeiesc, au trecut !...

Predicați ne-ncetat, dar subiecte instructive, prin cari se combateți viciile și scăderile poporului.

Scrieți și creați o literatură religioasă morală pentru popor, idei moralisatoare învescute în haina unor istorii interesante, cari tipărite, le răspândiți prin preoții și învățătorii neamului, prin băieți în tîrguri, prin tinerimea noastră pedagogică-teologică.

O literatură religioasă morală ușoară, interesantă și estină, răspândiți cu o zi mai curînd în poporul românesc.

Când ne cugetăm macar la starea fizică a țeranului, inima ni se strînge de durere, când vedem : cum brazii de odinioară, bărbații robuști și cu putere de vieață, au perit din sinul poporului nostru și în locul lor vezi o generație degenerată.

Dacă vom cerceta cauza acestei degenerări fizice va trebui să o atribuim în mare parte *referințelor ne-higienice*, între cari trăiește în mare parte bietul țeran : aerul stricat al chiliilor făcute în condiții ne-higienice, hrana necorespunzătoare și special gătirea bucatelor, sunt sub toată critica.

În programele școalelor de fete se impune a se introduce mica bucătărie de casă, ca astmod fitoarele mame, să știe pregăti o mâncare gustoasă și hrănitoare.

Bucățile de cetire să conțină noțiuni de igienă în de ajuns.

Poporul nostru nu a aprețiat în de-ajuns nutremântul cel sănătos al legumelor și poamelor. Esecționând vara, crăstaveții și fasolea, nu prea întâlnești alte legume în grădinile țeranilor.

Țeranca nu a ajuns încă a apreția nutremântul cel atât de nutritor, care ni-l dau vacile și galițele. Țeranca noastră duce untul, smântâna, ouăle și puii la oraș, ca să cumpere pentru ai săi pește stricat și alt nutremânt, pe cât de scump pe atât necorespunzător.

Eată în ce direcție este chemată școala a lucra, eată cum sunt a se reforma programele școalelor de fete :

Viițoarele mame să fie inițiate în mica bucătărie de casă, legumăritul, prăsierea galițelor și igiena casnică să fie aprețiate în deplin în programele școalelor de fete.

Prin conferințe și prelegeri, să combatem alcoolismul și cărcima, acest leagăn al morții țeranului.

Pentru dezvoltarea fizică a elevilor, să facem dese exerciții corporale și gimnastice, să facem prim-

blări și alergări, prin ce vom activa funcțiunea vieții organice.

Starea materială a țeranului, trebuie să ne inspire cele mai serioase îngrijiri pentru viitorul neamului.

Am zis, că în raport cu progresul timpului, în general luând, stăm rău, ceea ce ni o demustră și tristețele simptome ale situațiunei noastre economice de azi.

Asupra cauzei acestor stări triste și dureroase, să consultăm puțin pe adînc-cugetătorul economist Senior: „Nu dela accidentul solului, sau dela calitatea climei, nu dela grămădirea instrumentelor materiale de producțiune, ci dela calitatea și răspîndirea capitalului imaterial depinde bogăția unei țeri. Clima solul și situațiunea Irlandei au fost scrise ca superioare și desigur nu sunt inferioare climei și situațiunei noastre englese. Sărăcia ei a fost atribuită lipsei capitalului material, dar dacă Irlanda și-ar schimba poporațiunea cu șapte milioane de țerani englesi din Nord, aceștia ar creia încurînd tot, și capitalul de care e nevoie. Și dacă Englitera, la nord de Trent, ar fi locuință exclusiv de un milion de familii din vestul Irlandei, Sanlshire și Iorkshire, acea parte a țerii ar deveni și mai iute la fel cu Connaught. Irlanda e materialicește săracă, fiind-că e moralmente și intelectualmente săracă.“

Capitalul imaterial, adecă capacitatea intelectuală și tăria morală, sunt condițiile de prima ordine a bunei stări a omenirei.

Toate bogățiile naturii nu ajung nimic, fără capacitatea de a-le și valora.

„Bogatele și frumoasele livezi artificiale din Olanda, făcute pe năsipurile mării, încins, spălat, îndulcit și îngrășat prin munca olandezului, grădinile din Cornwall, plantate pe stânca de granit, grădini în cari cresc astăzi fructele și legumele cele mai frumoase de pe fața pământului, nu sunt ele toate aceste bogății înființate de muncă omului?“ zice cu drept I. Ghica în convorbirile sale economice.

Nici o industrie nu e favorisată ca tocmai agricultura! Toți agenții naturii: lumina, căldura, clima, ploaia s. a. îi oferă grătit serviciile lor în interesul agriculturii. Aceștia însă servesc numai aceluia, care îi știe mînuî.

„Nu în cause materiale residă dar puterea de producțiune a unui popor, ci în capacitatea industrială în priceperea de a utiliza forțele naturii prin cunoașterea legilor după cari se conduc.“

Numai prin o economie națională, prin o lucrare și îmbunătățire îngrijită a forțelor nutritoare a pământului, prin o cultură variată, prin înmulțirea nutrețului și a vilelor de muncă, prin o împărțeală pe socotele în a economiei și prin o bună chibzuire la ori și ce întreprindere economică, vom regenera economia noastră națională.

Pentru realizarea acestor postulate, în prima linie se impune capacitatea intelectuală, deșteptarea spi-

ritului prin școale bine organizate, conduse de învățători harnici și controlate de oameni de specialitate.

Deșteptarea spiritului mărește capacitatea industrială, dă spiritului forța recerută de a pătrunde mai bine și mai ușor asupra înlăturării greutăților producțiunei. Anglia prin înlesnirea producțiunei și înlăturarea greutăților, bate mărfurile tuturor țerilor.

Comloșul-bănățean, 1 Septevmre 1903.

Juliu Vuia
învățător.

(Va urma).

Avis! Prin presenta avisăm onor. public, că la tipografia diecesană să mai află încă circa 1000 esemplare din calendarul diecesan pe anul 1904. Cei ce nu-l au, ecentual pot desface mai multe esemplare, adreseze-se tipografiei noastre. Exemplarul costă 50 fil., plus 10 fil., porto. La comande peste 10 esemplare se dă 20%₀ rabat espedându-se francat.

Tipografia diecesană în Arad.

La administrația tipografiei diecesane se află spre vînzare pe lângă Liturgiie, Molitvelnice, Octoice, Ciasloave, Acaftiste, Statutul-Organic și »Regulamentul pentru parochii» cu prețul de 20 fil., plus portul postal.

CRONICA.

* *Cuvinte de-ale lui Cristos necunoscute pînă acum.* Societatea engleză pentru cercetarea Egiptului a făcut săpături mari în localitatea arabică Bensech, 120 mile la sud dela Cairo, și a aflat acolo mai multe fragmente de papyrus, între cari sunt două, cari conțin în limba grecească cuvinte de-ale lui Iisus Cristos, cari nu se găsesc în cărțile canonice ale noului Testament. S'au aflat de pildă următoarele cuvinte necunoscute pînă acum în Testamentul nou: „Iisus zice: Dacă voi nu postiți în lume, nu veți afla nici decum împărăția lui Dumnezeu, și dacă voi nu țineți Sămbăta, nu veți vedea pe Tatăl vostru“. „Iisus zice: Eu am stat în mijlocul lumii și am fost în carne vîzut de ei și pe toți oamenii i-am aflat beuți și pe nimenea nu l-am aflat setos între ei și sufletul meu s'a întristat pentru fiii oamenilor, pentru-că ei sunt orbi în inimilor și nu vîd, sunt săraci și nu cunosc sărăcia lor.“ Dr. Lock, profesor de exegetică în Oxford, zice, că Mântuitorul a rostit aceste vorbe în cercul intim al aderenților săi. Mai cităm următoarele cuvinte: „Iisus zice: Un profet nu-i primit în propria sa țeara și un medic nu vindecă pe cei ce il cunosc pe el“. „Iisus zice: O cetate, zidită pe vîrfurile dealurilor și întărită, nu poate nici cădea nici rămănea ascunsă“. În al doilea fragment se află o introducere, în care se spune că „aceste sunt cuvinte, pe cari le a grăit Iisus, Domnul viu, către 2 învățăcei ai săi“. Dintre acestea

cităm următoarele: „Iisus zice: Pe cel ce caută nu-l opri în căutarea lui, până află; și aflând se va minuna; și minunându-se, va câștiga împărăția; și câștigând împărăția va avea liniște“. Vorbele aceste, zic învățații, au putut fi scrise în secolul întâiu, sau la începutul secolului II d. Chr. până la anul 140 și se bazează pe însemnări făcute de un învățacel al lui Cristos. Meritul acestor importante descoperiri revine în prima linie învățaților Dr. Bernard Grenfell și Dr. Artur Hunt din Oxford. Descoperirile s'au făcut în 1897 și în eara trecută.

† *Necrotoage*. — Joi dimineață în ziua de anul nou 1904. v., moartea nemiloasă a smuls dintre cei vii pe drăgălașul copilaș, care mult promitea, pe *Septimiu Sêrbu*, fiul Prea Onoratului Domn protopresbiter tractual Gherasim Sêrbu din Belinț.

Inmormântarea a avut loc Sâmbătă în 3 Ianuar 1904, v. la care a asistat M. On. Domn Lucian Sepețianu preot în Chisetu, însoțit de preoții Romul Seçoșan din Ictar, Andronic Magheriu din Ohaba-forgaciu, Iosif Lazarescu din Gruin, Vasilie Crasovan din Babșa și George Babric din Belinț, apoi de învățătorii Tochera din Suștra și Baran din Babșa, precum și de învățătorii locali Constantin Pava și George Baderca. Apoi publicul numeros din Belinți cu fruntașii comunei, între cari și fruntașul comerciant D. Carabaș din Belinț. Cântările au fost cântate cu mare evlavie de cântăreții comunei locale în frunte cu învățătorii lor.

Pe tinerul prunc îl deplâng jalnicii săi părinți Gherasim Sêrbu protopresbiter ca tată și Ana Sêrbu ca mamă, apoi sora sa iubită Veturia și fratele său Ovidiu, precum și numeroasele rudeni.

Fie-i țerina ușoară și memoria binecuvântată!

—Pêtrunși de cea mai adâncă durere, subscrișiți anunțăm tuturor rudeniilor, prietenilor și cunoscuților, că prea iubita și neuitata soție, mamă, fică, soră, noră și nepoată *Victoria Lazarescu născ. Patrovici* după lungi și grele suferințe și-a dat nobilul ei suflet în mâinile Creatorului în 3/16 Ianuarie a. c. la orele 7 seara în etate de 21 ani și după 2 ani ai fericitei sale căsătorii. Rămășițele pămênțești se vor așeza după ritul gr.-or.rom în 7/20 Ianuarie a. c. la orele 10 a. m. Căprioara la 4/17. Ianuarie 1904. Fie-i țerina ușoară și memoria binecuvântată.

* *Noțiuni și Tabele*, referitoare la calcularea interesului simplu, scrisă de *Aleksandru Tuducescu*, contabil la Creditul funciar urban în București, coreșpunde unei necesități reale. Mai cu seamă preoților și învățătorilor, cari au de lucru cu socoțile bisericeii, le este de mare folos.

Se poate procura dela autor, strada Deparațean Nr. 27 în București și la Direcțiunea institutului „Mureșanul“ în Maria-Radna. Prețul cu port. este 1 cor. 10 fil.

„*Propășirea*“ este titlul unei valoroase reviste a societății corpului didactic din județul Neamțu, România. (Apare în zece numere pe an; abonamentul

4 cor. pe an; a se adresa: Tipografia „Unirea“ Piața N.) Recomandăm aceasta revistă cu deosebire pentru școalele de repetiție.

Anul VII Nr. 8, 9 și 10 pe 1903 are următorul interesant și variat cuprins (Se poate vedea la Redacțiunea „Biserica și Școala“):

T. V. Ungurean: Biserica și Școala. — V. Băltătescu: Despre creșterea vermililor de mătăsă. — V. Nestor: Dragostea de Țară. — G. Popovici: Hrana Țăranului. D. Teodorescu: Îngrijirea vitelor. — C. Ciupercă: Pomii roditori. — C. Fedeles: Relele ce decurg din lene și risipă. — V. Ch. Matei: Despre superstiții. — G. Cojocariu: Pelagra. — N. Teofanescu: Despre îngresăminte. — I. Hanganu: Folosul culturii verdețurilor. — T. Ionescu: Locuința sâteanului. — I. Idiceanu: Despre furt și jurământ fals. — Sm. G. Cosmovici: Instrucțiunea și educațiunea. — G. Cosmovici: Proverburile, locuțiuni proverbiale etc. — Greșelile învățătorului (supliment). —

„*Școala și Familia*“ Nr. 11 12 13 și 14 pe 1903 (Brașov), are un bogat cuprins: Amintim următoarele articole de forță.

Problema școalei moderne, de N. Sulică, — Din icoana școalei române la finea veacului al XIX-lea, de I. Darius și R. Prișcu. — Monografia școalei gr. or. rom. din Lungșoara, de Petru Cipou. — Părinților pentru copii XXX. — Surmenajul, de N. Sulică. — Cântecul străinătății (analiză poetică) R. Prișcu. — Prelegeri la pedagogie, Dr. P. Șpan. — Argintul (lecție practică) S. Maican. — Bibliotecile pedagogice, de „V. N.“ — etc.

Redactorul foii I. Darius Brașov. — Abonamentul pe un an 6 cor. 1/2 an 3 cor.

Concurs.

Pe baza ordinațiunei Ven. Consistor diecesan din Arad Nr. 8061/1903 se escrie prin aceasta din oficiu concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“ pentru îndeplinirea parohiei din Curtici devenită vacantă prin promovarea fostului paroch Procopie Givulescu de protopresbiter în Maria-Radna.

Venitele sunt: Una sesiune pământ comasat, în care se cuprinde și pășunea; birul și stolele usuate dela poporeniile acelei parohii, — cari toate dau un venit anual de peste 1600 cor.

Dările publice le va suporta preotul alegând din al său; asemea sustă ventru densusul deobligamentul §-lui 8 din Reg. pentru parohii.

Dela recurenți se cere cvalificațiune pentru parohii de cl. I, — cei cu examen de maturitate vor fi preferiți

Recursele ajustate conform prescrișelor §-lui 13 din stat org. și §. 15 din Reg. pentru parohii, — adresate comitetului parochial din Curtici (ppresbiteratul Chișineu, com. Arad), — să le trimită subscrișului ppresbiter în Chișineu (Kisjenö) com. Arad în termenul concursual.

Recurenții au să se prezenteze în s. Biserică din Curtici, pentru a-și arăta desteritatea în oratorie și cele rituale, — observând strict dispozițiunile §-lui 18 din Regulam. pentru parohii.

Chișineu, 14/27 Ianuarie 1904.

Dr. Ioan Trăileșcu,
ppresbiter.

În urma ordinului Ven. Consistor diecesan din Arad de sub Nr. 8348/903, se escrie concurs pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din comuna bis. gr. or. rom. **Cherechiu**, protopopiatul Șiria, com. Arad devenită vacantă în urma decedării fericitului preot Teodor Stan, cu termen de alegere pe 22 Feb. v. 6 Martie n 1904.

Beneficiul e urm.: a) Sesiunea parochială prețuită în 1400 cor. b) Despăgubirea pentru pășune 96 cor. c) Usufructul unui intravilan parochial 40 cor. d) 20 și-mice grâu, solvinde ulterior la finea anului din fundațiunea de bucate á 10 cor. e) dela cununii 64 cor. f) boteze 32 cor. inmormântări 130 cor. total 1962 cor.

Din acestea detrăgându-se toate dările de 257 cor. rezultă un venit 1705 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt avisați ca petitele lor, instruite conform Ș-lui 15, lit. a Rglmt. pentru parohii și adresate comitetului parochial din Cherechiu să le susțină M. On. Domn George Popovici protopop în Șiria până la 20 Febr. v 1904, cele intrate mai târziu nu se vor lua în socotință, iar până la expirarea termenului de concurs cu observarea Ș-lui 18 din Regulamentul amintit, recurenții să se prezinte în sf. biserică din Cherechiu, pentru a-și dovedi dexteritatea în oratorie și rituale.

Cherechiu din ședința comitetului parochial la 8/21 Ian.

Gavril Ardelean,
președinte.

Ioan Micoroiu
notar.

Cu știrea mea: *George Popovici* protopop.

—□—

1—3

Se escrie concurs, pentru îndeplinirea definitivă a stațiunilor învățătorești din comunele:

1. **Minead**, cu venitele de: a) 200 cor., în numerar; b) 9-6 Htl. bucate ($\frac{1}{2}$ grâu, $\frac{1}{2}$ cucuruz) în preț de 115 cor. 20 fil., c) 4 st., de lemne = 48 cor., d) venite cantonale circa 20 cor., e) 2 jug. pământ estravilan, evaluat la 20 cor.; și f) cvartir cu supraedificate și grădina. — *Venitele computabile dau suma de 355 cor. 20 fil.*

2. **Voivodeni** cu venitele: a) 200 cor., în bani b) scripturistică 12 cor.; c) conferința 24 cor.; d) 4 st. de lemne în natură; e) cvartir și grădina. — *Venitele computabile dau suma de 200 cor.*

Intru cât stațiunile de mai sus se vor putea îndeplini cu învățatori cualificați, salariul se va întregi la minimul legal, prin ajutor, care se va cere din viștieria statului — de unde se vor esopera și eventualele cvincvenale.

Reflectanții sunt poftiți, ca recursese ajustate cu documentele prescrise, adresate respectivului comitet să le susțină până inclusiv la 17/30 Ianuarie 1904, la oficiul ppsc din Buttyin (com. Arad), având până la acel termen a se prezenta în sf. biserică din comuna la care au recurs, spre a-și arăta dexteritatea în cântări și tipic.

Comitetele parohiale.

In conțelegere cu: *Ioan Georgia*, ppresb. insp. școl.

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

În lipsa de reflectanți, neputându-se ținea licitațiunea defiptă pe ziua de 11/24 Ianuarie a. c. prin aceasta de nou se publică licitațiune minuendă pentru renovarea s. bisericii gr. or. rom. din **Seceani**, protopresbiteratul Timișorii cu prețul de esclamarie 6264 cor. 18 fil.

De renovat sunt: acoperirea bisericeii cu tinichea (blech), facerea de nou: 3 uși, scaunul coperișului, pardoseaua bisericeii, repararea turnului, cerimei ferestrelor, scaunelor precum și alte reparări mai mici.

Licitațiunea se va ținea în 1/14 Feb. 1904 d. a. la 2 oare în localitatea scoalei de băieți de aici.

Reflectanții vor avea să depună înainte de licitațiune, vadiu de 10% în bani gata sau în hărții de valoare acceptabile.

Planul și proiectul de spese precum și condițiunile se pot vedea la oficiul parochial din loc.

Seceani, 12/25 Ianuarie 1904.

Vasilie Roman,
paroch, pres. com. par.

Dimitrie Suciu,
not. com. par.

—□—

1—3

Premiat cu premiul I la București în 1894.

SCULPTOR ROMÂN.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni preoți și învățatori precum și întreg On. public român următoarele:

Ca sculptor de lemn sunt în poziție să servesc în ori-ce vreme cu ori-ce fel de lucru de sculptură și măsurit pentru sfintele noastre biserici creștinești etc. d. e.:

Iconostase (Temple) Strâni, Trenuri, Scaune, Chivote, Uși, Răpizi, Cadre, etc.,

În ori-ce stil s'ar rezere, cu cele mai moderate prețuri. Construesc Planuri după dorință. Pentru toate lucrurile mele iau garanță deplină că sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. public asupra impregiurării, că chiar buna cuviință ar aduce cu sine ca bisericele noastre românești prin măestri români să se înfrumusețeze:

Rog bunăvoința în special a Onor. officii și comitete parohiale.

Cu tot respectul semnez

IOSIM IULIU BOSIAC,
sculptor în Berliște, poșta Jám (Banat).

Promovat cu distincție de școala de sculptură